

נט-ב קודם]. משום דרחמנא אמר [אחרי שכתב אודות הקרבת החטאת⁽¹⁾]:

[ויקרא יד] "והעלה הכהן את העולה". ומשמע שכיפר אפילו במקרה שהעלה כבר את העולה לפני החטאת.⁽²⁾

כי אם כונת הפסוק שעכשיו יקריב את העולה לאחר החטאת היה לו לכתוב "ואת העולה יעלה" לשון עתיד. אבל "והעלה" משמע לשון עבר – שכבר העלה לפני החטאת.

אמר ליה רב שמן בר אבא לרב פפא: לדידך, דאמרת "מעלה ומלינה בראשו של מזבח", קשיא:

וכי קיימין ועבדינן מולתא לכהנים דאתו בה לידי תקלה! והרי אם יעלה אותה על גבי המזבח יש לחוש שמא יחליפו הכהנים אברים האסורים בהקטרה באברים המותרים בהקטרה.

שהרי הקרבנות שנשחטו ונזרק דמם קודם לתמיד של בין הערביים, מותר להקטיר אותם כל הלילה [מהטעם המפורש לקמן], ומתוך כך עלולים לטעות במה שהעלה עתה על המזבח, דסברי דיומיה הוא [הם יסברו שגם האברים שהעלום כדי להלינם עד למחר, הם אברים של קרבן שזמן הקרבתו והקטרתו הוא היום], כי יסברו שהם אברים של קרבן שנשחט לפני התמיד שמותר להקטירו הלילה, ואתו לאקטורי [ויבואו

להקטיר אותם בטעות], ויעברו בזה על עשה דהשלמה!?

ותרצינן: אמר ליה: אין חשש שיסברו בטעות שאלו הם אברים המותרים בהקטרה הלילה. כי כהנים זריזין הן. והכהן שמעלה אותם לראש המזבח יודיע לשאר הכהנים שאברים אלו אסורים בהקטרה הלילה, ושאר הכהנים יזהרו מעבור על האיסור.

ומקשינן: אמר ליה רב אשי לרב כהנא. ואמרי לה, רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא: מה התועלת להעלות ולהלין בראש המזבח?

והא כמה [כל זמן] דלא מתקטרי אמורין של החטאת – כהנים לא מצו אכלי את בשר החטאת. ואכילת הכהנים הרי מעכבת את כפרת הבעלים. ואם כן, הבעלים עדיין מחוסרי כפרה הם, ואינם יכולים לאכול קדשים!

ומביאה הגמרא ראייה שאסור לכהנים לאכול את הבשר לפני הקטרת האימורין:

דתניא: יכול יהו כהנים רשאיין לאכול בחזה ושוק [שזה החלק שלהם בקרבן שלמים] קודם הקטרת אמורין?

תלמוד לומר [ויקרא ז] "והקטיר הכהן את החלב המזבחה", והדר [ואחר כך כתב] [שם] "והיה החזה לאהרן ולבניו".

2. ומכל מקום רק בדיעבד כשר, אבל לכתחילה אפילו במצורע צריך להקריב את העולה לאחר החטאת כדכתיב בהדיא "ואחר ישחט את העולה". תוספות.

1. ברש"י לפנינו כתוב "בפר חטאת", והרש"ש הגיה "בתר חטאת", שהרי מיירי במצורע שאינו מביא פר לחטאת אלא כבשה.

לפיכך הכהנים אוכלים את הבשר היום והבעלים מתכפרים באכילתם, ומותרים הם לאכול קדשים.

ומביאה הגמרא ראייה שכאשר האימורין נטמאו או אבדו אין החסרון בהקטרה מעכב את הכהנים מלאכול את חלקם:

דתניא: מאחר ולמדנו שהקטרה מעכבת את הכהנים מלאכול — יכול נטמאו אמורין או שאבדו לא יהו כהנים זכאין בחזה ושוק?

תלמוד לומר [ויקרא ז] "והיה החזה לאהרן ולבניו" — **מכל מקום!** לרבות אפילו אם נטמאו האימורין או שאבדו.

רב כהנא רמי הקשה, שלכאורה יש ניגוד בין שני פסוקים:

כתיב בפסוק אחד [שמות כג] "לא ילין חלב חגי עד בוקר".

ומשמע ממנו שרק **עד בוקר הוא דלא ילין** חלב קרבן החגיגה.

הא כל הלילה כולה — ילין למטה בעזרה, וכל הלילה יכול להעלות את החלבים [האימורים] ולהקטירם, לפי שאינם נפסלים כל זמן שלא עלה עמוד השחר.

ורואים מפסוק זה שכל הלילה ראוי להקטרה, ואף על פי שכבר הקטירו לפני כן את איברי התמיד של בין הערביים.

וכיון שאין הכהנים רשאים לאכול עדיין אין הבעלים מתכפרים. כי

וכמה [כל זמן] **דכהנים לא אכלי בשר** — **בעלים לא מתכפרים**.

דתניא: כתיב בפרשת המלוואים שמות כט] "ואכלו אותם אשר כופר בהם". **מלמד** הכתוב שהכהנים אוכלים את בשר הקרבן ועל ידי זה הבעלים מתכפרין!

הרי, שהכפרה תלויה גם באכילת כהנים, ולא מספיק רק לשחוט ולזרוק את הדם.

ואם כן קשה, כי אם רק ישחטו ויזרקו את הדם וילינו את האימורים הרי הבעלים עדיין מחוסרי כפרה ואסורים באכילת קדשים. כי צריך גם שהכהנים יאכלו את הבשר, והכהנים אינם יכולים לאכול הואיל ולא הקטירו את האימורים.

ואם כן, לא הועלנו דבר בשחיטת הקרבן לאחר התמיד כדי להתיר את הבעלים לאכול בקדשים! (3)

ותרצינן: **אמר ליה:** כיון דלא אפשר להקטיר את האימורים היום מחמת מצות עשה ד"השלמה", **עשאוּם** [החשיבו חכמים את האימורים] **כמי שנטמאו או שאבדו**.

וכאשר אימורים נטמאו או אבדו, הבשר מותר לכהנים באכילה מיד. כי ההקטרה מעכבת את הכהנים מלאכול רק כל זמן שאפשר להקטיר.

מעכבת רק כל זמן שהבשר ראוי לאכילה. תוספות.

3. ומכל מקום אם הבשר נטמא או נפסל בפסול אחר, נתכפרו הבעלים על ידי זריקת הדם אף על פי שהכהנים לא אכלו את הבשר, דאכילה

וכתיב בפסוק אחר [ויקרא ו'] "הקטיר עליה חלבי השלמים".

ודרשינן: **עליה** [על עולת התמיד של שחר] **השלם כל הקרבנות כולן**, ולא על תמיד של בין הערביים.

ומפסוק זה מוכח שאסור להקטיר קרבנות אחרי תמיד של בין הערביים, והרי זו סתירה למה שלמדנו מהפסוק הראשון שכל הלילה ראוי להקטרה!

ומתצינן: **הוא**, רב כהנא, **מותיב לה** לקושיא הזו. **והוא בעצמו מפרק מתרץ לה**:

מה שאמרנו שיותר להקטיר אחרי תמיד של בין הערביים המדובר הוא **כשנתותרו** האימורין מקרבן ששחטו וזרק את דמו לפני תמיד של בין הערביים, אלא שלא הספיקו להקטירם לפני הקטרת התמיד.

והטעם שיותר, הוא משום שמשעה שנזרק דמו היה ראוי להקטיר את האימורין, ומאחר והאימורין היו ראויים להקטרה לפני הקטרת התמיד של בין הערביים, נחשב הדבר שהשלימו את הקרבן זה על התמיד של שחר.

רמי ליה רב ספרא לרבא שני פסוקים הנראים, לכאורה, כסותרים.

בפסוק אחד **כתיב** שמות לד' **"לא ילין לבוקר זבח חג הפסח"**.

ומשמע שרק **לבוקר הוא דלא ילין** את אימורי קרבן הפסח. **הא כל הלילה ילין**, ויכול להעלותם ולהקטירם במשך כל הלילה, אף על פי שהלילה הוא יום טוב [שהוא ליל טו בניסן], ואימורי הפסח הם

אימורין שנתותרו מקרבן שדמו נזרק בחול [שהרי יד בניסן הוא יום חול].

ונמצא שאימורי קרבנות חול קרבים ביום טוב.

ומאידיך, בפסוק אחר, **הכתיב** [במדבר כח] **"עולת שבת בשבתו"**, וממעטינן ממנו — **ולא עולת חול בשבת, ולא עולת חול ביום טוב!** ואם כן, מדוע אמרינן שאברי קרבן פסח — שהם אברי חול — קרבינן בליל יום טוב?!

אמר ליה רבא לתרץ: כבר רמייה ניהליה [כבר הקשה סתירה זו] **רב אבא בר חייא לרבי אבהו.**

ושני ליה רבי אבהו: הכא, הפסוק שמתיר להקריב את חלבי הפסח בליל יום טוב אינו מדבר בקרבן שהוקרב ביום חול, אלא — **בארבעה עשר שחל להיות בשבת עסקינן**, שאימורין אלו הם אימורין שנשארו מקרבן פסח שקרב בשבת.

ורק מכח זה מותר להקטירם בליל יום טוב, היות **דחלבי שבת קריבין ביום טוב.**

כדרדשינן בשבת קיד א מהפסוק **"עולת שבת בשבתו"** — שמשמע: עולת שבת זו קרבה בשבת אחרת. ומפרשינן שהכונה לאברי עולת שבת הקרבים ביום טוב שחל למחר.

אמר תמה ליה רב ספרא לרבא: וכי משום דחלבי שבת קריבין ביום טוב, אנן ניקר ונימא ליה [אנחנו נקום ונאמר לו], **דהאי קרא בארבעה עשר שחל להיות בשבת הוא דכתיב?!**

וּכְתַבּוּ רַש"י וְתוֹסֵפוֹת (6) בַּכֹּמֶה מִקּוֹמוֹת שְׁקֵרְבָן אֵינּוּ נִפְסַל בְּמַחֲשֶׁבֶה בְּלִבּוֹ, וְמֵה שֶׁהִגְמֵרָא קוֹרְאָת "מַחֲשֶׁבֶה" הֵינּוּ כִשֶׁהוֹצִיא אֶת הַמַּחֲשֶׁבֶה בְּדִיבּוּר.

הַפְסַח שֶׁשָׁחַטוּ שְׁלֹא לְשֵׁמוֹ [כַּגּוֹן שְׁבִשְׁעַת שַׁחֲטָה אֵמֵר שֶׁהוּא שׁוֹחֲטוֹ לְשֵׁם שְׁלָמִים].

וְקָבַל אֶת הַדָּם, וְהִלֵּךְ עִם הַדָּם, וְזָרַק אֶת הַדָּם שְׁלֹא לְשֵׁמוֹ [כְּלוֹמֵר — אִם שָׁעֲשֵׂה אַחַת מֵהַעֲבוּדוֹת הָאֵלּוּ שְׁלֹא לְשֵׁם פֶּסַח אֵלּא לְשֵׁם קֶרֶבֶן אַחֵר].

אוֹ שַׁחֲשֵׁב בּוֹ מַחֲשֶׁבֶת "לְשֵׁמוֹ וְשֵׁלֵא לְשֵׁמוֹ" [בַּגְּמֵרָא יִתְבָּאֵר הָאֵם מְדוּבָר שַׁחֲשֵׁב אֶת שְׁתֵּי הַמַּחֲשֶׁבוֹת בְּעַבּוּדָה אַחַת, כַּגּוֹן שְׁבַחֲחִילֵת הַשַּׁחֲטָה חֲשֵׁב לְשֵׁמוֹ, וּבְסוּף הַשַּׁחֲטָה חֲשֵׁב שְׁלֹא לְשֵׁמוֹ. אִם בְּשְׁתֵּי עַבּוּדוֹת, כַּגּוֹן שְׁקִיבֵל אֶת הַדָּם לְשֵׁמוֹ, וּבְשַׁעַת זְרִיקָה חֲשֵׁב שְׁלֹא לְשֵׁמוֹ],

אוֹ שַׁחֲשֵׁב בּוֹ מַחֲשֶׁבֶת שְׁלֹא לְשֵׁמוֹ וְלְשֵׁמוֹ

בְּכָל אֵלֶּה — הַפְסַח פְּסוּל.

וּמִבְּאֵרֵת הַמִּשְׁנָה:

אֵמֵר לִיָּה רַבָּא: שְׁבִקִּיה לְקֵרָא. הֵנַח לְפִסּוּק — שְׁלֹא אֲנַחְנוּ מְעַמִּידִים אֶת הַפְסּוּק בְּאֻקִּימָתָא זֹו.

אֵלּא דְהוּא, הַפְסּוּק עֲצָמוֹ, דְחִיק וּמוֹקִים **אֲנַפְשִׁיה**, כְּאִילוֹ הוּא דוֹחַק אֶת עֲצָמוֹ שִׁיעֲמִידוֹ אוֹתוֹ בְּאֻקִּימָתָא הַזֹּאת.

שֶׁהָרִי מֵתוֹךְ הַסְתִּירָה בֵּין הַפְסּוּקִים מוֹכֵרַח שֶׁהַפְסּוּק הַמִּתִּיר לְהַקְרִיב בְּלִיל יוֹם טוֹב מְדוּבָר דּוֹקָא בְּאַרְבַּעַה עֶשֶׂר שָׁחַל בְּשַׁבַּת!

מִתְנִיתִין:

צֵרִיךְ לְשַׁחֲטֵם אֶת קֶרֶבֶן הַפְסַח לְשֵׁם פֶּסַח, וְכֵן אֶת שְׂאֵר עַבּוּדוֹתָיו — קְבַלְתָּ הַדָּם, הוֹלַכְתָּ הַדָּם לְמִזְבֵּחַ, וְזָרִיקְתָּ הַדָּם — צֵרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת כּוֹלֵן לְשֵׁם פֶּסַח. דְּכַתִּיב [שְׁמוֹת י"ב] "וְאִמַּרְתֶּם זִבַּח פֶּסַח הוּא" — שְׁתַּהַּא זְבִיחָתוֹ לְשֵׁם פֶּסַח (4) [וְאֵת שְׂאֵר שְׁלֵשֶׁת הַעֲבוּדוֹת יִלְפִינָן בְּזִבְחִים ז' ב].

וּמִדְּכַתִּיב "הוּא" מְמַעֲטִים שֶׁהַפְסַח כֶּשֶׁר רַק אִם שָׁחַטוּ לְשֵׁמוֹ, אֲבָל אִם שָׁחַטוּ שְׁלֹא לְשֵׁמוֹ [כַּגּוֹן שְׁבִשְׁעַת שַׁחֲטָה חֲשֵׁב שֶׁשׁוֹחֲטוֹ לְשֵׁם שְׁלָמִים] פְּסוּל הַקֶּרֶבֶן, וְטַעוֹן שְׂרִיפָה [וְכֵן לְגַבֵּי שְׂאֵר שְׁלֵשֶׁת הַעֲבוּדוֹת יִלְפִינָן בְּזִבְחִים [שֵׁם] שֶׁאֵם עֲשָׂאֵן שְׁלֹא לְשֵׁמֵן פְּסוּל]. (5)

4. כְּתַבְנוּ אֶת הַדְּרָשׁוֹת עַל פִּי רַש"י כֵּאֵן. אֲבָל בְּמִסְקֵנַת הַגְּמֵרָא בְּזִבְחִים דָּף ז' ב דוֹרְשִׁים מִפְּסוּקִים אַחֵרִים.

5. וּפְסוּל רַק אִם חֲשֵׁב לְהַדִּיא שְׁלֹא לְשֵׁמוֹ. אֲבָל אִם שָׁחַט סֵתֵם [בְּלִי לְחֻשׁוֹב לְדַבָּר מְסוּיִים] כֶּשֶׁר — דְּקִימָא לָן בְּרִישׁ זִבְחִים שְׁבַקְרַבְנוֹת סֵתֵמֵן כְּלַשְׁמֵן.

6. עֵינֵן גְּלִיּוֹן הַש"ס זִבְחִים דָּף ב' א שְׁצִינָן לְכָל הַמִּקְוֹמוֹת.

פְּסוּל זֶה שֶׁל שְׁלֹא לְשֵׁמוֹ נוֹהֵג רַק בְּפֶסַח

וכגון, מי שאמר על בהמה "הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים", שאין אפשרות שיתקיימו שני הדברים אלו במלואם, כי הם סותרים זה את זה, היות ובהמה אחת אינה יכולה להיות כולה עולה וכולה שלמים.

וכיון שאפשר לקיים את שניהם במקצת – שתהיה חציה קדושה בקדושת עולה וחציה קדושה בקדושת שלמים – הרי חלה בה גם קדושת תמורת עולה וגם קדושת תמורת שלמים.

ואף על פי שאי אפשר להקריבה כך – תרעה עד שיפול בה מום, ואז תהיה ראויה לפדיון, ויקח בדמי חציה עולה, ובדמי חציה שלמים.

וכמו כן השוחט קרבן לשמו ושלא לשמו, אפשר לקיים את שניהם במקצת. כי אף על פי שאי אפשר לכיין שיהא הקרבן גם לגמרי לשמו וגם לגמרי שלא לשמו, כי זה ענין סותר. מכל מקום, שייך לכיין שיהיה הקרבן במקצת לשמו, ובמקצת שלא לשמו.

וממילא יהיה פסול, כי גם מקצת שלא לשמו פוסל בקרבן.⁽⁸⁾

ואילו לפי רבי מאיר – לעולם יש תוקף רק לדבר הראשון שאמר.

כיצד לשמו ושלא לשמו? שחשב לשם פסח, ואחר כך חשב לשם שלמים.

כיצד שלא לשמו ולשמו? שחשב לשם שלמים, ואחר כך לשם פסח.

גמרא:

בעי רב פפא [מהרש"ל הגיה: בעי רבא⁽⁷⁾]:

זה ששנינו במשנה שחשב גם לשמו וגם שלא לשמו – האם במי שחשב את שתי המחשבות **בעבודה אחת תנן** [כגון שבשעת שחיטה חשב לשמו ואחר כך שלא לשמו].

או במי שחשב את שתי המחשבות **בשתי עבודות תנן** [כגון ששחט לשמו, וקיבל את הדם שלא לשמו]?

רבי יוסי ורבי מאיר נחלקו בכמה מקומות מה הדין במי שאמר שני דברים הסותרים זה את זה.

לרבי יוסי יש תוקף לשני הדברים.

ולפי דבריו, במקום שאפשר לקיים את שני הדברים במקצת, עושים כן.

7. וכן מוכח לכאורה ברש"י בעמוד הבא, וכמו שכתבנו שם בהערה 2. ותוספות שם כתבו שצריך לגרוס רב פפא, וכן גורס רבנו חננאל.

8. ביאור זה מוכרח מדברי תוספות בבבא בתרא קא ד"ה ובא מעשה, שכתבו כי מה שאמר רבי יוסי שאדם נתפס בכל דבריו הוא רק היכא שאפשר לומר שדעתו על שניהם. אבל כאשר

וכן כתב תוספות הרא"ש בבבא מציעא דף קב א, שלרבי יוסי אדם נתפס בכל דבריו רק היכא דאפשר לקיים את שניהם.

ואם כן, מדאמרינן כאן דבמחשב לשמה

ולכן, לדבריו, האומר "תמורת עולה תמורת שלמים" — הרי זו תמורת עולה.⁽⁹⁾

ועל פי זה ביאר רב פפא את הספק:

האם בעבודה אחת תנן. ונמצא שמדובר במי שחשב שתי מחשבות סותרות בעבודה אחת, ואף על פי כן פסול, ולא מהני מה שחשב לשמה באותה עבודה להכשיר.

ולפי זה צריך לומר שהמשנה שאמרה שפסול כשחושב שתי מחשבות הסותרות — לפי רבי יוסי היא — דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס [והוי מקצת שלא לשמו, דפסול].

דאי רבי מאיר — הא אמר תפוס לשון ראשון [ולפי דבריו, אם חשב לשמו ושלא לשמו הרי הוא נתפס בתחילת דבריו, והוי לגמרי לשמו, שכשר].

או דילמא במי שחשב את שתי המחשבות ט-א בשתי עבודות תנן במתניתין.

וכגון, ששחט לשמו וקבל את הדם שלא לשמו.

ואם מדובר באוקימתא זו, משנתנו היא אפילו לרבי מאיר, דאמר תפוס לשון ראשון.

כי מה שאמר רבי מאיר תפוס לשון ראשון, הני מילי במחשב את שתי המחשבות בעבודה אחת.

כי כאשר חושב מחשבה כשרה ומחשבה פסולה בעבודה אחת, שתי המחשבות סותרות זו את זו, וכשיש סתירה בין תחילת דבריו לסוף דבריו, סובר רבי מאיר שדעתו של אדם נתפסת בתחילת דבריו.

ושלא לשמה נתפס בכל דבריו לפי רבי יוסי, מוכח דאפשר לקיים את שניהם.

ויש לעיין, מאחר שלפי זה יש כאן גם מחשבת לשמו וגם מחשבת שלא לשמו — אם כן, אין מחשבת שלא לשמו שוללת את מחשבת לשמו, ומדוע הוא פסול מכח מחשבת שלא לשמו כאשר יש כאן גם מחשבת לשמו?

נחלקו בזה האחרונים. הגר"ח והגר"ז פירשו דמחשבת שלא לשמו היא מחשבה הפוסלת, והיא עושה חלות פסול אפילו כשיש גם מחשבת לשמו. [דברי הגר"ח מובאים בקובץ שיעורים חלק ב סימן כב אות א. ודברי הגר"ז כתובים בחידושי הגר"ז על הרמב"ם, הלכות מעשה הקרבנות פרק ד הלכה א].

ואילו רבינו אלחנן וסרמן הי"ד כתב [בקובץ שיעורים שם אות ב] שטעם הפסול הוא, היות שבקרבן צריך שיהיה לגמרי לשמו, ואם הוי מקצת שלא לשמו פסול [עיי"ש שהוכיח כן

מתוספות מנחות דף מב א].

לסיכום הדינים: כאשר שני הדברים אינם סותרים לגמרי, מקיימים את שניהם במקצת לפי רבי יוסי.

ואם שני הדברים סותרים זה את זה לגמרי, ואי אפשר לקיים את שני הדברים אפילו במקצת, הוי ספק לרבי יוסי.

ולרבי מאיר, תמיד נתפס רק בתחילת דבריו, בין היכא דאפשר לקיים את שניהם ובין היכא דסותרים לגמרי.

והיכא דאפשר לומר שסוף דבריו מפרשים את תחילת דבריו תולים כן לפי רבי יוסי, אף על פי שאין זה הפירוש הפשוט של תחילת דבריו. ולרבי מאיר הולכים רק אחרי תחילת דבריו. ודין זה נתבאר לעיל בדף נג ב].

9. וברש"י כאן, ולעיל בדף נג ב [ד"ה רבי שמעון] מבואר שנקודת המחלוקת היא: מהי